

۱ به فارسی امروزی برگردانید.

توفیق دهم به رستگاری
در حلقه زلف کعبه زد دست
آزاد از بلای عشقم

الف) گو یا رب از این گزافکاری
ب) از جای چو مار حلقه برجست
پ) دریاب که مبتلای عشقم

۲ هر بیت را به مفهوم متناسب با آن در ستون مقابل وصل کنید.

تمنا و نیاز عشق
مقام والای عشق
بی‌فایده‌گی عشق
تقابل عقل

الف) یک بار هم ای عشق من از عقل میندیش/ بگذار که دل حل بکند مسئله‌ها را
ب) عشق‌بازی کار بیکاران بود/ عاقلش با کار بیکاران چه کار؟
پ) کسی کز عشق خالی شد فسرده‌ست/ گرش صد جان بود بی عشق مرده‌ست
ت) آن که عمری شد که تا بیمارم از سودای او/ گو نگاهی کن که پیش چشم شهلا میرمت
و عشق

۳ از میان سه بیت زیر، دو بیتی که مفهوم هماهنگ دارند مشخص کنید و مفهوم آن‌ها را بنویسید.

الف) پرورده عشق شد سرشتم
ب) صبوری از طریق عشق دور است
پ) خلاص حافظ از آن زلف تابدار مباد
جز عشق مباد سرنوشتم
نباشد عاشق آن کس کاو صبور است
که بستگان کمند تو رستگارانند

۴ با توجه به شکل قرارگیری قافیه، توضیح دهید که چرا قالب مثنوی برای سرایش شعرهای بلند مناسب‌تر است؟

۵ با رسم شکل، جایگاه قرارگیری قافیه‌ها را در مثنوی نشان دهید.

۶ برای ابیات زیر دو آرایه مشترک بنویسید.

الف) چون راییت عشق آن جهان‌گیر
ب) از آن دمی که ز چشمم برفت رود عزیز
شد چون مه لیلی آسمان‌گیر
کنار دامن من همچو رود جیحون است

۷ توضیح دهید که در بیت زیر، چگونه تشبیه منجر به ایجاد کنایه شده است؟
«آمد سوی کعبه سینه پرچوش
چون کعبه نهاد حلقه در گوش»

۸ «مه» در کدام بیت استعاره است؟ چرا؟

الف) زمین بگذار کز مه تا به ماهی
ب) چون راییت عشق آن جهان‌گیر
خبر دارم ز هر معنی که خواهی
شد چون مه لیلی آسمان‌گیر

۹ در بیت «چون راییت عشق آن جهان‌گیر/ شد چون مه لیلی آسمان‌گیر» کدام آرایه دیده نمی‌شود؟
الف) کنایه
ب) تشبیه
پ) جناس همسان
ت) ایهام

۱۰ نقش ضمیر پیوسته در کدام بیت مفعول است؟

الف) ز مهرش بگردان چو پروانه پشت
ب) ز لعل این سنگ‌ها بیرون می‌فکن
که مقراض، شمع جمالش بکشت
به خاک افکندی‌ام، در خون می‌فکن

«بار» در هر عبارت به چه معنایی به کار رفته است؟

الف) من مست و تو دیوانه، ما را که برد خانه؟
ب) گزین کرد از آن اشتران سه هزار
پ) ای نسیم صبح اگر باز اتّفاقی افتدت

صد بار تو را گفتم کم خور دو سه پیمان
بدان تا بنه بر نهادند بار
آفرین گویی بر آن حضرت که ما را بار نیست

معانی «بر» را در هر مورد بنویسید.

الف) یکی تیر زد بر بر اسب او
ب) می‌گفت گرفته حلقه در بر
پ) وز نور تا به ظلمت و از اوج تا حضيض
ت) به سمرقند اگر بگذری ای باد سحر

که اسب اندر آمد ز بالا به روی
کامروز منم چو حلقه بر در
وز باختر به خاور و از بحر تا به بر
نامه اهل خراسان به بر خاقان بر

در دو بیت زیر، چند فعل «اَوّل شخص مفرد» دیده می‌شود؟ آن‌ها را مشخص کنید.

«کز عشق به غایتی رسانم
گرچه ز شراب عشق مستم»

«کاو ماند اگرچه من نمانم
عاشق‌تر از این کنم که هستم»

در بیت «چون موسم حج رسید برخاست / اشتر طلبید و محمل آراست»، گروه اسمی حاوی مضاف‌الیه دارای چه نقشی است؟

الف) نهاد
ب) مفعول
پ) مسند
ت) قید

هر یک از ابیات زیر را از شیوه بلاغی به عادی برگردانید.

الف) گفتند به اتّفاق یکسر
ب) فرزند عزیز را به صد جهد
پ) آمد سوی کعبه سینه پر جوش
ت) می‌گفت گرفته حلقه در بر

کز کعبه گشاده گردد این در
بنشانند چو ماه در یکی مهد
چون کعبه نهاد حلقه در گوش
کامروز منم چو حلقه بر در

با توجه به معنا، هر یک از ابیات با کدام کلمه پیشنهادی تکمیل می‌شوند؟

«جهانگیر - جمله - موسم»

الف) شد ..... سبزه و تماشا
ب) الا ای نیک‌رای نیک‌تدبیر
پ) گر خون من و ..... عالم تو بریزی

برخیز و بیا به سوی صحرا
جوان‌مرد و جوان‌طبع و .....
اقرار بیاریم که جرم از طرف ماست

معنای کلمات خواسته‌شده را بنویسید.

الف) گو یا رب از این گزاف‌کاری
ب) از عمر من آنچه هست بر جای
پ) جهد بر توست و بر خدا توفیق

توفیق دهم به رستگاری
بیستان و به عمر لیلی افزای
ز آنکه توفیق و جهد هست رفیق

املای درست را از میان پیشنهادهای داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) چون (رایت / رعیت) عشق آن جهان‌گیر
ب) گویند ز عشق کن جدایی
پ) کز عشق به (قایتی / غایتی) رسانم

شد چون مه لیلی آسمان‌گیر
این نیست (طریق / تریق) آشنایی
کاو ماند اگر چه من نمانم

الگوی هجایی واژه‌ی «بهره‌مند» را بنویسید.

واژه‌ی «آینده» چند صامت دارد؟

۲۱ الگوی هجایی واژه‌ی «آداب» را بنویسید.

۲۲ الگوی هجایی واژه‌ی «رؤیت» را بنویسید.

۲۳ چرا کنار هم قرارگرفتن واج‌های /آ/ ، /ای/ ، /او/ ، امکان‌پذیر نیست؟

۲۴ الگوی هجایی واژه‌ی «گفت» را بنویسید.

۲۵ الگوی هجایی واژه‌ی «آزرده» را بنویسید.

۲۶ تعداد هجاها (بخش) و واج‌های کلمه‌ی «امید» را مشخص کنید.

۲۷ واج‌های زبان فارسی به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ بنویسید.

۲۸ تعداد هجاها (بخش) و واج‌های کلمه‌ی «آتش» را مشخص کنید.

۲۹ الگوی هجایی واژه‌ی «خواهشمند» را بنویسید.

۳۰ الگوی هجایی واژه‌ی «ریخت» را بنویسید.

۱ الف) بگو خدایا مرا از این کار بیهوده (عشق) به سمت رهایی و رستگاری هدایت کن.
 ب) مثل مار چنبره زده حرکت کرد و از حلقه در کعبه آویزان شد (کمک خواست).
 پ) مرا که بیمار عشقم از این بلا نجات بده.

۲ الف) تقابل عقل و عشق
 ب) بی‌فایده‌گی عشق
 پ) مقام والای عشق
 ت) تمنا و نیاز عاشق

۳ الف و پ) وفاداری عاشق در راه وصال

۴ شاعر در مثنوی و برای هر بیت فقط به دو قافیه نیاز دارد و دست او برای سرایش اشعار طولانی، باز است.

■ ..... ■

◀ ..... ▶

● ..... ●

۵
 ۶ جناس همسان (چون، رود)
 تشبیه (رایت عشق و چون مه، همچو رود جیحون)

۷ حلقه در گوش بودن برای کعبه معنای استعاری (تشخیص) دارد ولی پدر مجنون به معنایی غلامی و خدمتگزاری کاربرد دارد.

۸ ب) زیرا در این بیت به جای «چهره لیلی» به کار رفته ولی در بیت الف به معنای حقیقی خود کاربرد دارد.

۹ ت) ایهام

۱۰ ب) افکندی‌ام

۱۱ الف) دفعه
 ب) محموله
 پ) اجازه

۱۲ الف) حرف اضافه، آغوش
 ب) آغوش، حرف اضافه
 پ) خشکی
 ت) ببر
 (فعل امر)

۱۳ نمانم، م (مستم)، هستم؛ سه فعل اول شخص مفرد

۱۴ الف) موسم حج: نهاد

۱۵ الف) یکسر به اتفاق گفتند که این در از کعبه گشاده گردد.
 ب) فرزند عزیز را به صد جهد چو ماه در یکی مهد بنشانند.
 پ) سینه پرجوش سوی کعبه آمد. چون کعبه حلقه در گوش نهاد.
 ت) حلقه در بر گرفته می‌گفت که من امروز چو حلقه بر درم.

- ۱۶ الف موسم (ب جهانگیر (پ جمله
- ۱۷ الف زیاده، بیهوده (ب بگير (پ سازگاری
- ۱۸ الف رایت (ب طریق (پ غایتی
- ۱۹ صامت + مصوت + صامت (۰/۲۵) صامت + مصوت (۰/۲۵)
- ۲۰ چهار صامت (۰/۲۵) صامت + مصوت + صامت (۰/۲۵)
- ۲۱ صامت + مصوت (۰/۲۵) صامت + مصوت + صامت (۰/۲۵)
- ۲۲ رُو : صامت + مصوت + صامت (۰.۲۵) یت : صامت + مصوت + صامت (۰.۲۵)
- ۲۳ چون همگی مصوت هستند و مصوت‌ها کنار یکدیگر قرار نمی‌گیرند. (طبق الگوهای هجایی فارسی امکان‌پذیر نیست.) (۰/۵)
- ۲۴ صامت + مصوت + صامت + صامت (گ + ؤ + ف + ت) (۰/۲۵)
- ۲۵ صامت + مصوت (۰/۲۵) صامت + مصوت + صامت (۰/۲۵) ، صامت + مصوت (۰/۲۵)
- ۲۶ امید ۵ واج (/ء / /م / /ی / د) (۰/۲۵) ۲ هجا (ء / مید) (۰/۲۵)
- ۲۷ صامت (۰/۲۵) - مصوت (۰/۲۵)
- ۲۸ ۵ واج (۰/۲۵) ۲ هجا (۰/۲۵)
- ۲۹ صامت + مصوت (۰/۲۵) ، صامت + مصوت + صامت (۰/۲۵) ، صامت + مصوت + صامت + صامت (۰/۲۵)
- ۳۰ صامت + مصوت (بلند) + صامت + صامت